

Matematika 1 – 8.cvičenie

RNDr. Z. Gibová, PhD.

Monotónnosť funkcie a extrémny funkcie

Monotónnosť funkcie – vypočítame prvú deriváciu funkcie na základe nej určíme monotónnosť a extrémny:

na intervaloch, kde $f(x)' > 0$ je funkcia $f(x)$ rastúca ↗

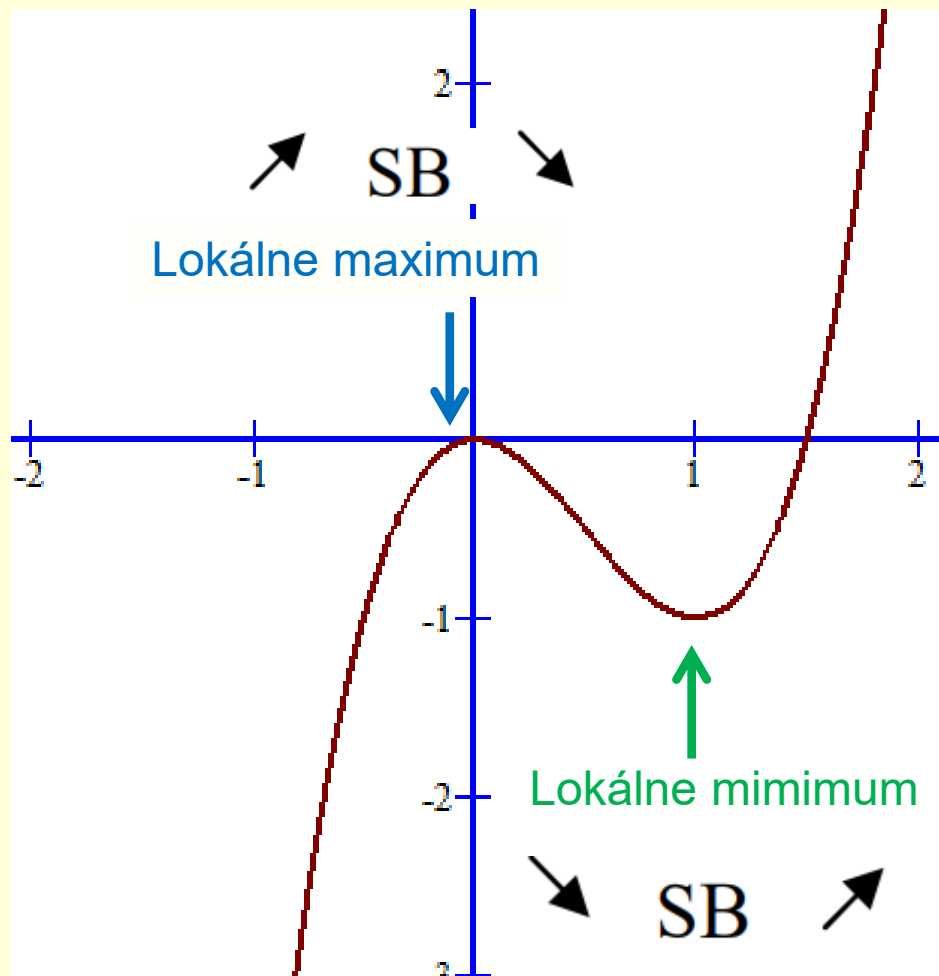
na intervaloch, kde $f(x)' < 0$ je funkcia $f(x)$ klesajúca ↘

Monotónnosť sa môže meniť v bodoch, v ktorých $f(x)' = 0$ alebo v bodoch, v ktorých $f(x)'$ neexistuje.

Stacionárne body (SB) – body, v ktorých je $f(x)' = 0$

Lokálne maximum – ak na intervale vľavo od SB funkcia rastie a vpravo klesá
↗ **SB** ↘

Lokálne minimum – ak na intervale vľavo od SB funkcia klesá a vpravo rastie
↘ **SB** ↗

Postup pri určení intervalov monotónnosti:

1. určíme definičný obor
2. vypočítame prvú deriváciu funkcie
3. prvú deriváciu funkcie dáme rovnú nule, určíme body v ktorých je $f(x)' = 0$ – stacionárne body
4. určíme bod, v ktorom prvá derivácia funkcie neexistuje
5. stacionárne body a bod, v ktorom prvá derivácia funkcie neexistuje, rozdelia definičný obor na intervaly
6. zistíme znamienko prvej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určíme monotónnosť funkcie na intervaloch
7. nájdeme lokálne extrémny funkcie

Konvexnosť, konkavnosť funkcie a inflexné body

Konvexnosť a konkavnosť funkcie – vypočítame druhú deriváciu funkcie

na intervaloch, kde $f(x)'' > 0$ je funkcia konvexná – U

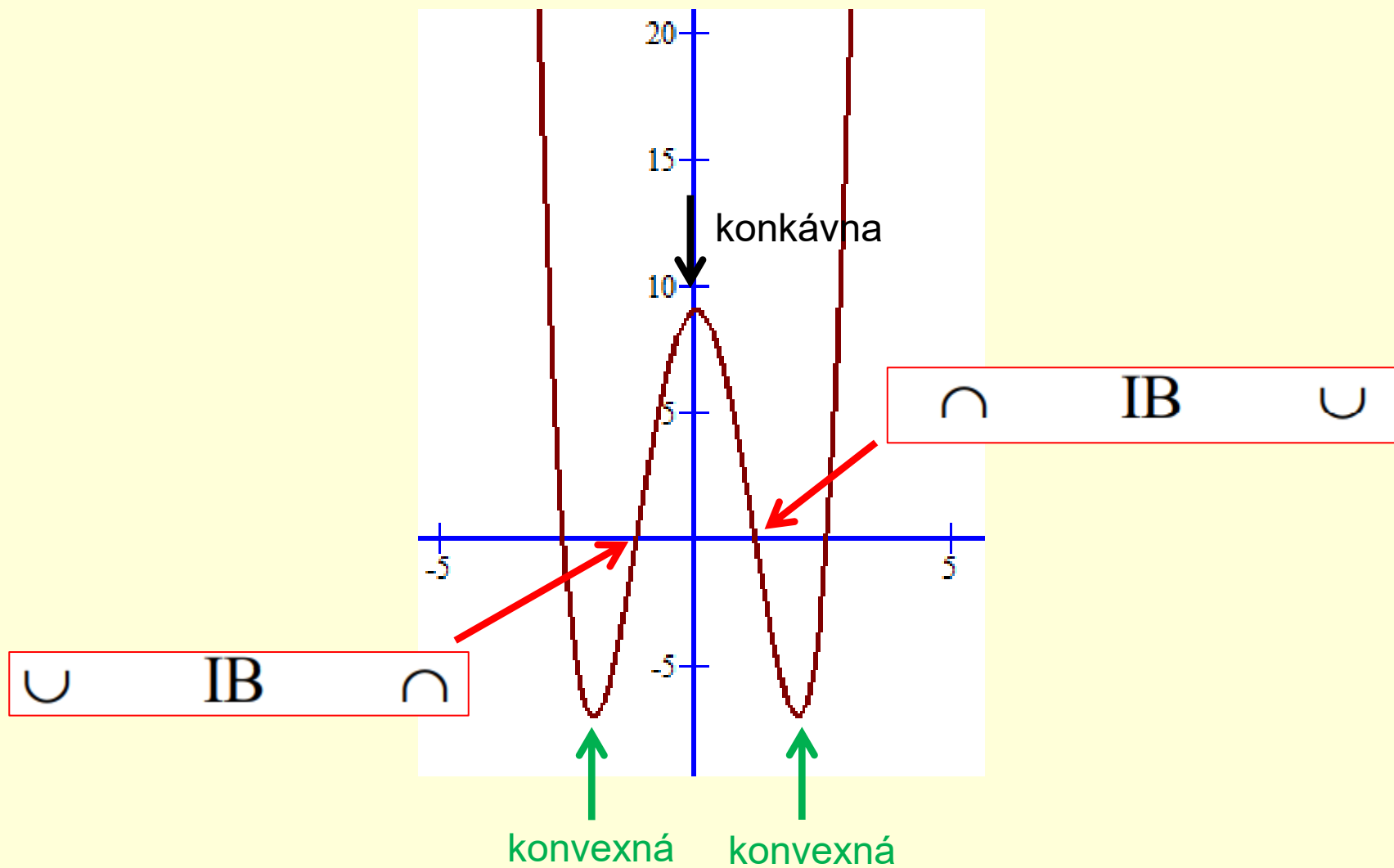
na intervaloch, kde $f(x)'' < 0$ je funkcia konkávna – ∩

Konvexnosť a konkavnosť sa môže meniť v bodoch, v ktorých $f(x)'' = 0$ alebo v bodoch, v ktorých druhá derivácia funkcie $f(x)''$ neexistuje.

Inflexné body (IB) – body, v ktorých je $f(x)'' = 0$ a sa v nich mení konvexnosť a konkavnosť

U   IB   ∩

∩   IB   U

Postup pri určení intervalov pre konvexnosť a konkávnosť:

1. určíme definičný obor
2. vypočítame druhú deriváciu funkcie
3. druhú deriváciu funkcie dáme rovnú nule, určíme body v ktorých je nulová
4. určíme bod, v ktorom druhá derivácia funkcie neexistuje
5. body, v ktorých je druhá derivácia nulová a bod, v ktorom druhá derivácia funkcie neexistuje, rozdelia definičný obor na intervaly
6. zistíme znamienko druhej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určíme konvexnosť a konkávnosť funkcie na intervaloch
7. nájdeme infexné body funkcie

Pr. 1 – 47 / 4: Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = 16x(x - 1)^3$$

Pr. 2 – 47 / 2: Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = x^3 + 3x^2 - 2$$

Určenie monotónnosti - sami

1. určiť definičný obor

$$D(f) = \mathbb{R}$$

2. vypočítať prvú deriváciu funkcie

$$y' = 3x^2 + 6x$$

$$y' = 3x(x + 2)$$

3. určiť $y' = 0$ a stacionárne body (SB)

$$3x(x + 2) = 0 \quad \rightarrow \quad 3x = 0 \quad \vee \quad (x + 2) = 0$$

$$x = 0 \quad \vee \quad x = -2$$

SB: $-2, 0$

4. určiť bod, v ktorom prvá derivácia funkcie neexistuje - taký bod nemáme

5. pomocou stacionárnych bodov a bodov, v ktorých prvá derivácia neexistuje, rozdeliť definičný obor na intervaly

	$(-\infty, -2)$	-2	$(-2, 0)$	0	$(0, \infty)$
y'	+	SB	-	SB	+
		lok max		lok min	

6. zistiť znamienko prvej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určiť monotónosť funkcie na intervaloch

$y' = 3x(x + 2)$: pre $x = -3$ znamienko +, pre $x = -1$, znamienko -, pre $x = 1$, +

funkcia rastie na intervale $(-\infty, -2)$ a $(0, \infty)$ a klesá na $(-2, 0)$

7. nájsť lokálne extrémny funkcie

lokálne maximum je v bode -2

lokálne minimum je v bode 0

Určenie konkávnosti a konvexnosti

1. určiť definičný obor $D(f) = \mathbb{R}$

2. vypočítať druhú deriváciu funkcie

$$y'' = (3x^2 + 6x)' = 6x + 6$$

3. určiť $y'' = 0$ $y'' = 6x + 6 = 0 \rightarrow x = -1$

4. určiť bod, v ktorom druhá derivácia funkcie neexistuje - taký bod nemáme

5. rozdeliť definičný obor na intervaly pomocou bodov, v ktorých je druhá derivácia nulová alebo neexistuje

	$(-\infty, -1)$	-1	$(-1, \infty)$
y''	-		+
	$\cap$	IB	$\cup$

6. zistiť znamienko druhej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určíme konvexnosť a konkávnosť

funkcia je konvexná na $(-1, \infty)$ a konkavná na intervale $(-\infty, -1)$

7. Určiť inflexné body funkcie **inflexný bod má funkcia v -1**

Pr. 3 – 47 / 11 Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = x - \frac{1}{x}$$

$$x \neq 0, D(f) = \mathbb{R} - \{0\}$$

$$y' = 1 + \frac{1}{x^2}$$

$$y' = \frac{x^2 + 1}{x^2} = 0 \rightarrow x^2 + 1 = 0 \wedge x^2 \neq 0$$

$x^2 = -1$ nikdy nenastane, **SB nemáme** $\wedge x \neq 0$, v 0 prvá derivácia neexistuje,
bod nespojitosti : 0

	$(-\infty, 0)$	0	$(1, \infty)$
y'	+		+
		BN	

$$y' = \frac{x^2+1}{x^2} \text{ pre všetky } x \text{ stále } +$$

funkcia rastie na celom $D(f)$

lokálne extrémny funkcia nemá

Určenie konkávnosti a konvexnosti - sami

$$y'' = \left(1 + \frac{1}{x^2}\right)' = 0 - \frac{2}{x^3}$$

$$y'' = -\frac{2}{x^3} = 0 \rightarrow x^3 \neq 0$$

$-\frac{2}{x^3} = 0$ nikdy nenastane, **nemáme taký bod** $\wedge x \neq 0$, v 0 druhá derivácia neexistuje,
bod nespojitosti : 0

	$(-\infty, 0)$	0	$(0, \infty)$
y''	+		-
	∪	BN	∩

funkcia je konkávna na $(0, \infty)$ a konvexná na intervale $(-\infty, 0)$

inflexný bod neexistuje, lebo $y'' \neq 0$

Pr. 4 – 47 / 7 Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = \frac{x^2 + 1}{x} \quad x \neq 0, D(f) = \mathbb{R} - \{0\}$$

$$y' = \frac{2x \cdot x - (x^2 + 1) \cdot 1}{x^2} = \frac{x^2 - 1}{x^2} \quad y' = \frac{x^2 - 1}{x^2} = 0 \rightarrow x^2 - 1 = 0 \wedge x^2 \neq 0$$

$$[x] = \pm 1, \text{SB} : -1, 1 \quad \wedge \quad x \neq 0, \text{BN} : 0$$

	$(-\infty, -1)$	-1	$(-1, 0)$	0	$(0, 1)$	1	$(1, \infty)$
y'	+	SB	-		-	SB	+
		lok max		BN		lok min	

$$y' = \frac{x^2 - 1}{x^2} \text{ pre } x > 1 \text{ a } x < -1 \text{ je } + \quad \text{lokálne extrémy: lok. max: } -1, \text{lok. min: } 1$$

funkcia rastie na $(-\infty, -1)$ a $(1, \infty)$, klesá na $(-1, 0)$ a $(0, 1)$

Určenie konkávnosti a konvexnosti - sami

$$y'' = \left(\frac{x^2 - 1}{x^2} \right)' = 1 - \frac{1}{x^2} = 0 + \frac{2}{x^3}$$

$$y'' = \frac{2}{x^3} = 0 \rightarrow x^3 \neq 0$$

$\frac{2}{x^3} = 0$ nikdy nenastane, **nemáme taký bod** $\wedge x \neq 0$, BN : 0

	$(-\infty, 0)$	0	$(0, \infty)$
y''	-		+
	$\cap$	BN	$\cup$

funkcia je konkávna na $(-\infty, 0)$ a konvexná na intervale $(0, \infty)$

inflexný bod neexistuje, lebo $y'' \neq 0$

Dú – 47/ 1, 5, 6, 8, 9,12, 13, 16